

DEBRECENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

DEBRECEN VÁROS KÖNYV-
NYOMDA-VÁLLALATA,

ahova a lap szétküldésére vonat-
zó felszólamlások küldendők. ::

Megjelen hetenként egyszer, szombaton, másfél íven.

Előfizetési ár: egész évre 12 kor., félévre 6 kor.

Egyes szám ára 30 fillér.

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVA-
TAL DEBRECEN, NYOMTATÓ-
UTCA 9. SZÁM,

ahova a lap szellemi és anyagi ügyeire vonat-
kozó összes közlemények, kéziratok, előfize-
tések és hirdetési díjak küldendők. ::

A felekezeti tanítók családi pótléka.

Az állami tanítók hozzájutottak végre az oly régóta sürgetett családi pótlékhoz, a felekezeti azonban nem. Mit jelent ez? Talán csak nem azt, hogy nincs rá szükségük, vagy pláne, hogy nem érdemlik? Ha azok között, akiken bármily csekély mértékben áll, vagy éppen múlik és el is múlt a dolog: szóval, ha az illetékesek között akadna csak egy is, aki ebben a szomorúan alaptalan meggyőződésben élne, azt mi küldjük el — nem „kapálni“, mert e fáradságos munka, alighanem meghaladná gyöngének bizonyult erőit, hanem a felekezeti iskolák és tanítók viszonyait tanulmányozni. Mert ama tisztas munká kifogástalan teljesítésénél is sokkal könnyebb megállapítani azt, hogy a felekezeti tanítók helyzete, még ha nem állanak is ki a versenyt gyermekáldás tekintetében az államiakkal (pedig inkább vezetnek!) még akkor is elég megérett arra, hogy immár túlzás nélkül tartsák túrhetetlennek azok is, akik egyébiránt hamar tudnak kommandálni felebarátjaik fogfájására házi orvosságot. És könnyű megállapítani azt is, hogy a felekezeti tanítóság, amely alatt itt célunkhoz képest kiválóan a református tanítóságot gondoljuk, az állammal szemben kivívott érdemek tekintetében nem áll mögötte az állami tanítóságnak. Inkább itt is előtte! Merész vállalkozás volna hát az adminisztráció legmagasabb fokán állókat megvádolni azzal, hogy a felekezeti tanítóság helyzetét nem ismerik, érdemeiket kellőképen méltatni, — már t. i. legalább elvben — nem tudják. Igenis ismerik a helyzetet. Ismerniök kell, hisz annyiszor elsírták azt a felekezeti tanítók fülükbe, hogy akár kényszerképzetükkel alakulhatott.

Ám, ha ismerik a helyzetet s az érdemeket sem vonhatják kétségbe és mégsem segítenek,

akkor egyszerű dolog megállapítani, hogy az államot bizonyos dolgokban nem közvetlen momentumok, nem direkt indító okok bírják ténykedésre, hanem az eltaktikázhatóság eszközeinek megfogyatkozása.

Az állami érdekek szerencsétlen kategorizálása teszi szükségessé ezt a taktikát, mely szánalmas logikával állapítja meg sok egyének elsőségét a kulturális érdekek felett s a kultúra és anyagi szolgáltatás között sehogysem akarja — mert nem szereti — a természetes kapcsolatot megtalálni. Ez a taktika hozza aztán magával azt is, hogy bizonyos kellemetlen kötelezettségeknek, aminők ez idő szerint a kulturálisak, szemben pl. a hadviseléstől reárovottakkal, csak akkor tesz nagy kelletlen eleget, amikor kibúvót többé találni képtelen.

Aligha tévedünk, ha azt állítjuk, hogy az állami tisztviselőknek („az állam gyermekeinek“) harcmodorát, mely harcot a létért kenyér-adójuk ellen indítottak, sok tekintetben éppen az állam teremtette meg a maga taktikázó modorával, melyben bentfoglaltatott rejtett elismerése a mozgalom jogosultságának, de egyben rejtett szándéka is a mozgalom letörésének, amire éppen ezért alig lehetett méltóbb felelet a sztrájk terrorizmusánál, amely mint végső eszköz lehet jó és célravezető, de erkölcsi jogosultsága majdnem oly kérdéses, mint a kibúvóra alapított kulturpolitikának.

Tudjuk, hogy a tanítók is kezdték villogtatni ezt a fegyvert, erős bizonyosságul annak, hogy nagyon is a tizenkettedik óra felé járnak. A fegyver azonban nem nemesedett volna meg az ő kezükben sem, sok elvi okon kívül már csak azért sem, mivel a kultúra veszélyeztetésével akartak anyagi előnyöket nyerni, ami — mint azt a tapasztalat igazolta — sohasem számíthat a jobb rokonszenvére.

Szükségesnek látszott az ellentétet lehetőleg kiélesíteni, hogy annál nyomatékosabban

hangsúlyozhassuk, hogy legutóbbi mellőzése után még ennek az elítélt fegyvernek alkalmazásáért sem lehetne erőltetés nélkül kárhoz-tatni a felekezeti tanítóságot. Elvégre minden-nek van határa s ha sem a helyzet tarthatatlan-sága, sem a minden kétségen felül álló érdem, szóval az igazságnak egyik oldala sem alkalmas javukra billenteni a fukar kezekkel egyengetett mérleget, kinek volna joga emberfelelőt követelni tőlük épen akkor, amikor legemberibb jogukért: a tisztességes megélhetésért küzde-nek? A tanítók önzetlen kulturális munkás-ságára való hivatkozás nem lehet idők végéig álló mentsvára a képmutatásnak, mely a hi-vatás magasztosságát szokta kijátszani mindig, valahányszor okkal rejtegetett érdekeket táplál a kultura ügyének rovására. Különben ez a fogás el is veszítette egyszersmindenkorra haté-konyosságát abban a pillanatban, amelyben az állami tanítók mártírságuk arany glóriáját el-zálogosították a családi pótlék fejében. Bizo-nyára felekezeti kartársaik is hajlandók le-szállani a piedesztálról megfelelő ellenszolgál-tatásért, annyival is inkább, mivel semmi ked-vük neveltségessé válni.

Természetesen meg fognak mozgatni min-den követ, hogy valahára célhoz jussanak. De mit tesznek? Legjobb esetben újból kezdik, anélkül, hogy egyúttal újat is tudnának mon-dani. De hogy is tudnának, mikor igazán min-dent elmondottak?! És milyen sokszor! Ta-lán az is már a baj, hogy felette komoly pana-szukhoz nagyon is hozzászoktatták az effélék iránt amúgy sem túlérzékeny füleket.

Most tehát csak két eszköz marad szá-mukra: egyfelől a fenyegetés, másfelől érveik-nek, ha lehet más, talán új és figyelemremél-tőan formába öltöztetése, ami manapság a kérdésnek holmi szociális terminológiába bur-koliatása szokott lenni.

Ami a fenyegetést illeti, mivel — a tanítóság legnagyobb dicséretére! — mindenki tudja, hogy maguk sem veszik a szó igazi értelmében komolyan, az eredmény előre látható. A kere-sett formákra vonatkozólag pedig csak annyit, hogy aki nem akarja magát meggyőztetni, azzal szemben a legragyogóbb érv is tehetetlen. Ügyeskedéssel törekedni arra, amit az igazság közvetlen erejével elérni nem tudunk: kétes eredménnyel biztató kísérlet.

Eszerint tehát leghelyesebb lesz a tanító-ság részéről megadni magát szomorú sorsának? Ilyet bizonyára hiába követelnénk tőle, de nincs is jogunk követelni. Ellenben annál na-

gyobb kötelességünk segítségükre sietni. És épen ezen a ponton fordul meg szerintem a dolog. Ugyanis, ha a felekezeti tanítóság ma-gára hagyatva, nem képes korszerű követelésé-nek érvényt szerezni, álljon mellé teljes appa-rátussal a hivatalos egyház, melynek más oldal-ról feltétlen rendelkezési joga van a tanítóság-gal. Hogy ezt eddig is megtette, távolról sem vonja kétségbe senki, de hogy még mindig nem tett eleget, azt épen az eredménytelenség hirdeti lehangosabban. Pedig egy lépésnyi távolság a céltől, ha azt nem tudjuk, vagy nem akarjuk elérni, annyit jelent, mintha meg sem indultunk volna. S hogy a késedelemben épen a mai nyomasztó anyagi viszonyok között minő veszély rejlik, azt talán csakugyan föl-sleges külön hangsúlyozni?!

A hivatalos egyház közvetlen rendelkezési joga a református tanítósággal közvetlen köte-lességgé válik anyagi érdekeik munkálásában az állammal szemben. És ha igazságát a maga tekintélyének teljes súlyával érvényesíti, alig lehet eredménytelenségtől tartani.

Az állam akkor, amikor a felekezeti tanító-ságnak az állami tanítók fizetésének összegéig kiegészítést biztosított, a felekezeti tanítóság munkáját egyenlő értékűnek ismerte el az államiakéval, aminthogy az is. De ugyanakkor azt is elismerte, hogy az egyházak anyagi ereje tanítóságával szemben meghaladja a teljesítés kívánt mértékét. Talán azóta a felekezeti tanítóság munkájának értéke csökkent, vagy az egyházak anyagi helyzete javult, hogy úgy megfeneklett a családi pótlék ügye?

Ha sem az egyik, sem a másik eset nem forog fent, akkor egy harmadiknak kell akadály-ként az útban állani, ezt az akadályt pedig, mint természetellenest, mindenáron félre kell tolni. Ezt tegye meg a hivatalos egyház teljes eréllyel, különben a magukra hagyott tanító-kban szomorú meggyőződés fog érlelődni, hogy nemesak az államnak, hanem az egyháznak is mostoha gyermekei.

Varga Jenő,
méhteleki lelkész.

A magyar református lelkészi állás főbb problémái a XX. század elején.

(Folytatás.)

VIII.

Annak a vádnak az alaptalanságát, hogy a lelkészi állással súlyosabb kötelességek teljesítése nincsen összekötve: első sorban a lelkész legfőbb

teendője, az igehirdetés nehézségeire való hivatkozással cáfolhatjuk meg. A régi közmondás: „a jó pap hollig tanul” — hatalmas bizonyíték minden kicsinyléssel szemben, amely az édes semmittevéssel tartja azonosnak a lelkészi mőködést. Ha valamely lelkésznel az igehirdetés nem robot, hanem lelkiismeretesen átértett kötelesség, amelynek teljesítése vasárnapról-vasárnapra alapos készültséget, az agyat alaposan zaklató tanulást igényel: akkor elmondhatjuk, hogy a tanári állást kivéve egyetlen állás képviselőinek sincsen oly sok tanulásra és előkészülésre szüksége, mint a lelkészek. Még azok a lelkészek, akik nincsennek rántalva a minden vasárnapi predikálásra, élvezhetnek némi könnyebbséget ezen a téren, de gondoljunk csak azokra az egyszerű falusi lelkészekre, akiknek nincsen káplánjuk, vagy a nagy ünnepek alkalmával legátusok: mennyire ki vannak téve a predikálás kényszerének. Predikálási kényszer — Predigtzwang, amint a német kifejezi, — előáll bármely lelkésznel, fogja bármilyen lelkiismeretesen felhívását. Hányszor kell a lelkésznek predikálni oly kedélyállapotban, amidőn az agyában levő gondolatok, az ajkairól elröppenő szavak épen az ő szívét hagyják hidegen, mivel csak a teste van ott a szószéken, míg lelke ott csapong családjának bajai, anyagi gondjai között. Beszélnie kell szívének a lelki erőről, erről a nagy hatalomról, amely följötte tud emelkedni a mindennapi élet kicsinyes visszasságainak, ha kell a megrendítő eseményeknek s a csapások tömkelegéből megbéníthatatlanul kerül ki; mondom, hirdetni kell ezt, holott pedig az a lelkész gyakran csaknem ott rogy össze testileg, lelkileg hívei szemeláttára, mert testének és lelkének az erejéből a sok lelki gond nap mint nap elragad egy-egy darabot. Az agy gépezetének az akaraterő által való szünetlenül forgatása nemcsak magát a szellemi erőt emészti fel, de alássa a test szervezetének az épségét is. Ha valaki egy-egy nagyobb gyülekezetben mint ifjú vagy életerős férfi lépett a szószékbe hívei elé, az idegölő munkahalmaz közepett észre sem veszi, hogy a tűz, a lelkesedés mint alszik ki lassanként belőle s eszméinek a hallgatók lelkébe való átültetéséhez nem tudja már oly könnyen megtalálni az utat. Az utóbbi esztendőök szomorú tanulságot nyújtottak arra nézve, hogy egyes népesebb gyülekezetek lelkészei a sok predikálás és a munkával való túlterheltség súlya alatt mint roppantak össze életök legszebb idejében.

A kisebb gyülekezetek lelkészeinek, ha ki is vannak téve a szünet nélkül való predikálás kényszerének, az az egy előnyök van, hogy nem nagy igényű gyülekezetök előtt elmondandó predikációjuk betanulására úgyszólván egy egész hét áll rendelkezésükre, de a nagyobb gyülekezetben a lelkész egész heti munka alatt kifáradva fog a hét végén az előkészülethez. Készülni pedig kell, mert azt ne mondja nekem senki sem, hogy improptu beszélve építő hatású beszédek lehessen mondani híveinknek. A készületlen, de ex abrupto beszélni tudó lelkész lassanként kibeszéli magát, ha pedig néhány betanult egyházi beszédet ad elő bizonyos sorrendben, megszokottá válik, a hallgatóság újabb dolgot sohasem hallván, lassanként elmaradozik a templomtól.

Az egyházi beszédeknek a mi magyar református népünk lelkületére való hatásáról nagyon sokat le

hetne írni. Hiszen a mi egyszerű népünk életfilozófiáját, gondolatvilágát egyedül a templomban hallgatott egyházi beszédekből meríti. Aki megfigyeli a templomba járó magyar református embert, lehetetlen, hogy kifejezéseiben észre ne vegye a predikációs ízt, a bibliai zamatot. Tudok reá több esetet, amidőn a lakodalomban a násznagy a lelkész esketési beszédéből idézve mondta el a maga felköszöntőjét. Az utóbbi időkben a német Fortbildungsschulákat utánozva nálunk is egymásután állítjuk fel a továbbképző tanfolyamokat. Mondhatom, hogy ilyen továbbképző tanfolyam a mi híveinknek a templom s hogy mily nevelő hatással van, mutatja az a körülmény, hogy a református köznépből több értelmesebb ember kerül ki, mint bármely felekezettől. Azért véghetetlenül elítélendő az olyan lelkész, aki, legyen bármily kis gyülekezetben, nem tartja szoros kötelességének a predikálásra való alapos előkészületet.

Sok nehézséget okoz a református lelkészeknél a halotti egyházi beszédekre való előkészület, hiszen a legtöbb emberről, aki felett predikálnia kell, csak annyit tudunk, hogy született és most meghalt. Sokan e nehézségen úgy akarnak segíteni, hogy a beszédek helyébe a halotti imával való temetést igyekeznek behozni. Szerintem felesleges. A mi népünk nagy temetésnek csak azt tartja, ahol predikáció, igehirdetés van. Meg aztán, ha a gyászoló gyülekezetre az egyházi beszédben csak egyéni vonatkozások hirdetésével lehet hatni, úgy bizonyára az imával való temetésnél sincsen semmi értelme oly imádság elmondásának, amely általános keretek között mozogva az elhunyt életével semmi vonatkozásban nincsen. Oly hideg, oly rideg az a temetés, ahol nincsen köny, nincsen sirás. Hogy várjunk megindultságot olyan temetésen, ahol a lelkész az elhunyt életének egyetlenegy pontját sem érinti? Én szeretem a temetésen a megindultságot. Bele kell markolni itt az emberek szívébe, hogy a könnyek kisírása után annál nagyobb legyen a könnyebbülés, a megvigasztalódás. A dacos, önző, gögős emberi szívhez sehoh sem lehet jobban hozzá férni, mint a gyász közepett, mint egy megsemmisült emberi individuumnál, a koporsónál, amelyben minden érték nélküli hulla fekszik. Igaz, hogy a megszorodott szívek érzelmeit még jobban felkorbácsolni kegyetlenségnek látszik, aminthogy sokan a beszéddel való temetést a katolikusok élettelen misés temetésével szemben a kópádhhoz hasonlítják, amelyre felvonjuk a gyászoló feleket és a hallgatóságot is, de mindegy csak azt mondom, hogy megjobbult, a porig való megalázást csak az ige kegyetlen igazságainak a hirdetésével lehet elérni.

A lelkésznek természetesen a vigasztalást nemcsak bátorító, erősítő szavakkal kell keresni, hanem tettel is, ami szerintem a halottak kikísérésében áll. Tudom, hogy ez egyik-másik helyen nehézségbe ütközik, de ahol kivihető, ott ne mulassza el a lelkész, mivel ezen eljárásával sok tekintetben megvigasztalja a gyászoló feleket, amidőn látják, hogy kedves halottjukat az ő lelkészek is kikísérik. Oly visszataszítónak látom én azt, hogy míg az a katolikus, görögkeleti pap minden halottat kikísér, addig a református pap csak azokat, akiknek hozzátartozójuk busásan megfizeti. Hát kérdem, hogy az az elhunyt, aki életében hű tagja volt egyháznak s hordozta

annak terheit, vagy ha nem birt is jeles tulajdonságokkal, de egy mégis volt t. i. ember, vajjon nem érdemli-e meg, hogy az a lelkész, aki őt az Úr igéjével vezette be az életbe a keresztelelnél, kikísérve utolsó útjára a sírnál az Úr igéjével búcsúztassa el az élőkől. A lelkésznek, legalább nagy halottaknál ott még a sír mellett is kell temetéskor hallatni szavát. A halott kikíséréséről lévén szó, eszembe jut itt egy megható temetés. Nehány évvel ezelőtt az itteni szegényházból temettünk egy embert. Senki sem kísérté ki utolsó útjára, mint én, a kántor egy pár gyermekkel s 2—3 szegényházbéli lakos. A temetőben alig volt, aki behúzza a sírt s bizony nagyobb részt a kántor s én kapát fogva kezünkbe, hantoltuk el a megboldogultat. Amint a frissen hantolt sír mellett megállottam, úgy elgondolkoztam azon, hogy illendő dolog lett volna-e az egyháznak elhagyni utolsó útján azt az embert, akit mindenki elhagyott? Igaz, senki sem fizette meg a lelkész fáradságát, mert hiszen az elhunyt a község kitarthatója volt, koldus, de ne feledjük, hogy mégis ember volt.

Bizony a cura pastoralis egyik fontos kötelessége a halottak kikísérése s mondhatom, ezzel több eredményt, több jóakaratot ér el az egyházzal szemben a lelkész, mint bármiféle idegenből átplántált belmisszió túlhajtásaival. Nagyon helytelennek tartom annak az elnézését is, hogy felnőtt embert ének szóval temessenek el, mivel hozzátartozói szegénysége nem engedi, hogy lelkészt hozassanak. Ily esetben legyen kötelességünk ingyen temetni s a koporsó körül a szegénységet, a nyomort, az elhagyatottságot jelenlétünkkel enyhíteni. Szép tér nyílik minden ilyen alkalommal a lelkésznek az ígéhirdetés mezején.

A halottak kikísérése, a szegény halottak ingyen való eltemetése áldozatot s fáradságot igényel a lelkész részéről, de ezt meg kell tennünk, mert úgyis eleget szemünkre hányják nekünk református lelkészeknek, hogy a kényelem párnáin heverészünk, hivatalunkat robotból, egyedül a kenyérkereset céljából végezzük s nincsen meg bennünk legtöbbször az a lelkesedés, amely nemes és szép hivatásunkkal járó kötelességünk hű betöltéséhez okvetlenül szükséges.

Dr. Veress István.

A liturgiáról.

(Folytatás.)

II. RÉSZ.

A sákramentumok kiszolgáltatása.

Geleji Katona azt mondja:

„Mínt hogy a sákramentumok isteni eredetű szertartások s annál fogva az *isteniszteletnek szükséges részei*, azokhoz semmit emberi tekintéllyel adni, vagy belőlök elvenni nem szabad, . . . hanem azokat mindenki abban az *eredeti tisztaságban és egyszerűségben* szolgáltatassa ki, amint azok a Krisztustól rendeltettek és az apostoli férfiaktól gyakoroltattak; hogy szent Pállal jólelkűen elmondhassa: „amint az Úrtól vettem, akként adom ti előtökbe is“.

Ezek a szavak világosan megjelölik a sákramentumok kiszolgáltatásának két legfőbb irányelvét, ú. m.:

1. hogy azok csak rendes istenisztelettel kapcsolatosan szolgáltatathatók ki;
2. hogy azokat apostoli tisztaságban és egyszerűségben kell kiszolgáltatni.

I. A keresztség.

A keresztség a fentiek szerint csak rendes istenisztelet alkalmával szolgáltatatható ki, hogy abban, mint isteniszteleti cselekményben, a gyülekezet — a közének és ima útján — cselekvő részt vegyen.

Lefolyása a következő:

1. Istenisztelet végén, a megáldás, vagy záró-ima után a lelkész a szószebből kihirdeti, hogy ez alkalommal egy vagy több újszülöttnek fog a keresztség sákramentuma kiszolgáltatni.

2. Azután a gyülekezet énekel.

3. Következik rövid előfóhász, szertartási beszéd s ima. A két utóbbi mindenkor csak a keresztség jelentőségéről szóljon. Nincs visszásabb dolog, mint az ezerféle külső viszonyokhoz alkalmazott kereszteleési ágendák, melyek mindenről beszélnek, csak a keresztségről nem s amelyeket sokszor — a vonatkozó részek kihagyásával — pohárköszöntők gyanánt is el lehetne mondani. Ezekre való tekintetből én nem lennék ellensége a hivatalosan formulázott kereszteleési ágendának sem. Ezután jön:

4. A víz felöntése, a szereztesési igék elmondásával.

5. Megáldás.

6. Gyülekezeti éneklés.

Rendkívüli és jól megindokolt esetben a kereszteleés háznál is végezhető.

A kereszteleésnél a keresztszülőknek jelen kell lenniök és őket a lelkész kötelességükre figyelmeztesse, de tőlük ígéretet venni felesleges.

A proseliták kereszteleését vallásos oktatás előzete meg s a keresztség felvétele után hitökről nyilvánosan vallást tegyenek.

II. Az úrvacsorája.

Az úrvacsoraszertartás csakis délelőtti istenisztelet után történik, a következő rendtartással:

1. A rendes istenisztelet végén, — melyben az egyházi beszédnek és imáknak alkalmosságuknak kell lenniök, — a megáldás után a lelkész emlékezteti a híveket a megterített szent asztalra és azokat, kik illendően elkészültek, felhívja a szent jegyekben való részesülésre.

2. Gyülekezeti éneklés (XXIII. zsoltár).

3. Éneklés alatt a lelkész az asztalt feltakarja, a kenyeret megtöri, a bort kitölti. Éneklés után rövid előfóhászt mond.

4. A szereztesési igék elmondása, a jegyek felémelésével egybekötve.

5. Rövid szertartási beszéd. Ebben — tekintet nélkül az ünnep vagy alkalom természetére, — semmi egyébről, mint a Krisztus váltságahaláláról beszélni nem szabad, amaz apostoli rendelés szerint: „az Urnak halálát hirdessétek, míglen eljövend“.

6. Bűnbevalló ima.

7. Hitvalló kérdések.

E kérdéseknél szükséges egy kissé megállapodnunk. Liturgiai íróink oly sokféle változatban fogalmazták meg ezeket a kérdéseket, mintha ezekben kellene az egész keresztyén üdvönt összesűriteni és előterjeszteni. Holott e kérdéseknek a dolog természete szerint csak az Úrvacsora dogmai jelentőségére kell és lehet vonatkozniok, mintegy az inémt elhangzott nyilvános gyónás logikai következménye gyanánt. Azt pedig, hogy egyes lelkészek a maguk orthodox vagy szabadelvű dogmatikai felfogásuk árnyalatai szerint önkényesen fogalmazzák és alkalmazzák e kérdéseket: egyenesen fegyelmileg üldözendő eljárásnak tartom. Az sincs sehoh megírva, hogy a kérdések számának épen háromnak kell lenni.

Legjobban fején találja a szöveget a régi jó Samorjai János, aki csak egyetlen kérdést ír elő: „Hiszitek-e azt, hogy ebben a sacramentumban adja tinéktek az Úr Jézus Krisztus az Ő szent testét és vérét, bűneiteknek bocsánatára és lelketeknek idvességére?”

Ez tökéletesen elég. A Mitrovics-féle ígértételre sincs semmi szükség, mert hiszen ennek a bűnvalló imában kell bennfoglaltatnia.

8. Bűnbocsánat hirdetése.

9. Kenyeret és bort megáldó ima.

10. A kenyér és bor kiosztása.

11. Hálaadó ima, melyet minden bezáró beszéd helyett csak a hálaadásra való rövid felhívás előz meg.

12. Megáldás.

13. Gyülekezeti éneklés.

Betegeknek az úrvacsoráját csakis akkor lehet feladni, mikor azzal a gyülekezettel is él.

Az istenitisztelest végeztével a lelkész elmegy a beteghez és elviteti oda a szent jegyeket. Itt rövid előfóhász vagy apostoli üdvözlés után elmondja a szereztesési ígért, igen rövid bűnbánó imát, felteszi a hitvalló kérdést vagy kérdéseket, feladja a jegyeket, azután hálaímtát mond a beteg előtt és végül megáldja azt.

Háznál a betegen kívül senkinek sem lehet az *úrvacsoráját feladni*.

Az úrvacsorája évenként *ötször* osztandó ki, ú. m.: a három nagy ünnepen, aratás után (eucharistia) és a reformáció emlékünnepe. E napokon kívül csak a halálra ítélteteket szabad a szent jegyekben részesíteni.

A felsorolt időpontok megjelölése tudom, hogy indokolásra szorul, szembehelyezkedvén a megcsontosodott, hagyományos, de helytelen szokással. Sok szó férhet még a betegek úrvacsoráztatásának korlátozásához is. Mindez azonban egy külön tanulmányhoz is bő anyagot szolgáltat, nem akarom tehát máris hosszúra nyúlt elmélkedésemet azzal is bővíteni. Majd egyszer visszatérek erre a kérdésre. Hátha addig másoktól is hallunk valamit.

Az úrvacsoraosztás a megelőző vasárnapon a szószékből kihirdetendő. E naptól fogva a kiosztás napjáig bűnbánati napok vannak, mely idő alatt mindenütt naponkint kétszer kell istenitisztelest tartani, alkalmi énekekkel és könyörgésekkel. Ha karácsony első napja vagy a reformáció emlékünnepe köznapi esik, a bűnbánati idő a megelőző hétnak ugyanazon napján kezdődik.

(Folyt. köv.)

Az ifjúságért.

A debreceni egyetem ügye már teljesen befejeztnek mondható: hivatalos és nem hivatalos fórumok, testületek és személyek egyaránt foglalkoztak vele, megtették észrevételeiket, kifejezték esetleg fölmerült aggályaikat; ma már az egész — helyelközzel szenvedélyes — vita elnémult s mindenki vár nyugodt türelemmel.

Mint a vén kollégium egyik szellemi gyermeke, magam is nagy érdeklődéssel kísértem az átalakulási processzust s az az élénk hang, mely az egész vitát jellemezte, örömmel töltött el, mert arról győződtem meg, hogy egyetemes református egyházunk, de különösen egyházkerületünk kebelében igen sokan vannak, akik szívvel-lelékkel csüggenek e régi főiskolán s aggódnak jövője miatt. Annál inkább bánt az ügy álomba merülése. Ugy gondolom, hogy egy igen fontos kérdés nincs még tisztázva, jóllehet annak idején fölmerült s komolyan tárgyalatott is. E kérdés: *Nem jelent-e változást az egyetem felállítását a debreceni egyházra egyházpolitikai szempontból?* Nem lesz-e veszedelmes a mostani állapotok mellett a más vallású, különösen katolikus intelligens elem beözönlése, amely jól szervezett vallásos irányú egyleteivel, kongregációival esetleg preponderálni fog. Azé lesz az egyetem, akié a szellemi túlsúly, befolyás, következtetésképpen az irányítás. Ha ez kisiklik kezünk közül, hiába lesz néhány javunkra alkotott törvény.

Hogy mily fontos az egyház befolyása, példa rá a genfi egyetem. Az egyház és állam egymástól különváltak, a theologiai fakultás mégis az állami egyetem egyik alkotó elemét, fontos irányító karát képezi; noha oly kevés hallgatóval rendelkezik, hogy a többi karokkal össze sem hasonlítható. Az állam pedig csak felerészben protestáns, másik fele katolikus, míg az egyetemi ifjúságnak talán 10%-a sem protestáns. E hatalmi fölény megszerzésére egyetlen út van: a belmisszió felkarolása, amelyre az ifjúságnak egyébként is nagy szüksége van.

A gyermek- és ifjúkor között — lélektani tapasztalat — van egy átmeneti kor, amely kedvezőtlen a vallásos eszmék befogadására, a „kétkedési időszak“, mint a franciák nevezik. A gyermek ösztönszerű vallásos hite eltűnik s helyébe bizonyos intellektuális vágy lép: mindent megérteni. Mivel pedig vallásos tapasztalatok szerzésére, azok értékelésére idő és edzett ítélőképesség szükséges, amelyekkel az ifjúkor első pillanatában nem rendelkezik, kételkedni kezd a hitélet magasabb fogalmai iránt. Ha a krízis elmúltával nincs aki az ifjút vallásos tapasztalat szerzésére segítse, tovább is megmarad közömbös állapotában, amely idővel megcsontosodik nála s a gondjainkra bizott nyáj egy juhval kevesebb lesz. Hiterősítésre ebben a korban van az ifjúnak legnagyobb szüksége. Vallásos egyesületekbe kell őket tömöríteni s a biblia tanulmányozásával érdeklődésüket felkelteni a vallásos kérdések s a hit tárgyai iránt s ezáltal öntudatos, munkás keresztyénekké kell őket nevelni.

Debrecenben az ifjúság evangélizálására szükség volna még akkor is, ha minden a régiben maradna, de az egyetem kapuinak megnyitásával ez a szükség sokkal nagyobbá s égetőbbé válik. Szóvá tették ezt

már mások is e lap hasábjain, de praktikus eszmét senki sem pendített meg, holott ez volna a fődolog. Másrészt meg e fogalom „belmisszió“ is oly tág, oly sokatmondó, hogy nehéz rajta eligazodni. Az ifjúság megnyeréséről lévén szó, két fontos egyesületre hívom fel a figyelmet, amelyeknek hathatós munkájáról a külföldön magam is meggyőződtem és amelyek látszólagos semleges voltuknál fogva is legmegfelelőbbek az óhajtott cél elérésére; ezek a Keresztyén Diákszövetség és a Keresztyén Ifjúsági Egyesület. Tudom, hogy új eszmét én sem hozok ezzel felszínre, mert mind a kettő meg van már csirájában nálunk is, sőt már gyermekkorát is éli, inkább csak bizonyosságot akarok tenni arról, amit láttam, hallottam és elosztani némely előítéletet, amivel nálunk e két egyesület általában találkozók.

A hozzánk idegenből átültetett belmissziós intézmények egyik főhibája az idegen iz: mindennek szolgáló utánzása. Pedig az ilyen hibás taktika belátatlan veszteségek forrásává válik: növeli a bizalmatlanságot minden hasonló, idegenből jött kezdeményezés iránt. Holott ezen nagyon könnyű segíteni. Vegyük át a szellemet, a lényegét s a többit adjuk mi magunk; gyúrjuk, formáljuk át a magunk izlése szerint, hogy nemzeti jellemünknek, érzés, gondolatvilágunknak megfelelően. Necsak azt lássuk meg, hogy külföldön e két egyesület tagjai imádkozás közben szemöket behunyják! Láttam én már német posztóból, német sújtással magyar izlés szerint varrt remek magyar dolmányt.

E két egyesülettől sokan idegenkednek nálunk, mert pietisztikus mozgalmat látnak benne. Kegyetlen tévedés, hiszen minden az intézők és a tagok temperamentumától függ; éppen azért kell hozzáértőknek vezetni azokat, hogy mindig rendes mederben haladjanak. Ha valaki a bibliát forgatja s Krisztust királyának ismeri el, emellett még lehet nagyon is liberális állásponton.

Még csak arról szeretnék néhány szót mondani, miért tartom én e két egyesületet a református egyház hathatós támaszának, továbbá, hogy velök szemben milyen magatartást gondolnék helyesnek a református egyház részéről.

Sem a K. D. Sz.-nek, sem a K. I. E.-nek nem célja felekezeti propagandát csinálni s éppen ezért más vallásúak is beléphetnek s munkálkodhatnak bennök, de a bibliá szabad tanulmányozása sarkitétele, amely nekünk kálvinista protestánsoknak legjellemzőbb elvünk. Aki bizonyos időn át tagja volt e két egyesület valamelyikének, egész életén át református marad. Mind a kettő a keresztyénség szociális oldalát domborítja ki, ami az ifjú lélekre legvonzóbb és amelyet a modern theologusok is mindig jobban hangsúlyoznak.

Arra azonban ügyelni kell, hogy az egyház ne váljék e két egyesület parancsolójává, túrhetetlen zsarnokává. Kedvezzen e mozgalomnak, legyen kezdeményező, de aztán vonúljon vissza, hagyja meg önállóságát, függetlenségét. Támogassa anyagilag, erkölcsileg; védelmezze, kísérje figyelemmel, tanácsaival irányítsa. Tekintse testvérnek, aki ugyanazon célért, Isten országáért, harcol, mint ő, kezében a bibliával.

Orosz Tamás.

Egyházi élet.

A debreceni egyházmegye közgyűléséhez beterjesztett jelentés a társegyházmegyék közgyűlése jegyzőkönyveiben észlelt közérdekű tárgyokról.

(Folyt. és vége.)

5. A felsőszabolcsi egyházmegye 1911 április 4-iki közgyűlésének jegyzőkönyve arról tanúskodik, hogy egymás után létesülnek az egyházakban az ifjúsági és leány-egyesületek; alapszabályaikat rendre hagyogattja jóvá az egyházmegye. Örvendetes, szép jelenség!

Ugyanezen egyházmegye 40. és 160—1911. sz. jegyzőkönyveiből az olvasható ki, hogy az egyházak földvásárlási alapjukat tartoznak kezelés végett beszolgáltatni az egyházmegye pénztárába. A nem kívánatos döntésnek keserű tárgyi okai lehettek.

Am ugyanezen egyházmegye esperese hevesen elszólja magát, a tisztelendő szent atyák pontatlansága (ő más szót használ) miatt. Pedig az espereseknek úgy is elég keserülni valója akad, ha a patres conscriptik nem igyekeznek azt szaporítani.

6. A hevesnagykunsági egyházmegye 54—911. sz. határozatával megsemmisíti a törökszentmiklósi presbiterium határozatát, melyben kimondá, hogy a templomot szombati, vasárnapi napokon és bűnbánati héten esketés céljaira nem engedi át. Mert a konvent ez irányban lelkészeket és presbiteriumot kötelező határozott utasítást hozott. Sőt a presbiterium ellen, az E. T. I. t.-c. 143. §. c), e) pontjaiban előírt köteletségének ellenszegülést látván, az V. t.-c. 34. §. 4. pontja alapján a fegyelmit elrendeli. Szerény véleményünk szerint, az a végzés túllőtt a célon. Érdemes lenne szélesebb körben foglalkozni vele.

Ugyanezen egyházmegye indokolt esetekben megengedi (52—1911. sz. végzés) az egyházamban való tanítást; de az engedély föltétlenül kikérendő tőle. (Alsószabolcsban engedély nélkül is alkalmazták néhol.)

7. A máramaros-ugocsai egyházmegye esperesének jelentése szerint (2. lap) vannak egyházak, hol „magok a hívek sürgetik, hogy többször tartassék istenítisztelet“. Sajnos! A hívek eme sürgető óhajára nem keletkezett visszhang a traktus plenumában.

8. A nagybányai egyházmegyének 42—911. sz. határozatával ki kellett mondania, hogy egyházközségi főgondnok ne kezeljen pénzt.

Ugyanezen egyházmegye 147—1911. sz. határozatával elrendelte, hogy a belhivatalnokok a polgári évnek megfelelően fizetessenek.

9. A nagykárolyi egyházmegye 76—911. sz. határozata szerint nem fogadta el iskolák minősítéséül

a megfelelő, kevésbé megfelelő s nem megfelelő jelzést, „mert az esetleg más egyházmegyébe pályázó tanítókra nézve hátrányos lenne ez“.

Ugyanezen egyházmegye 109—911. sz. határozatában egy kötvényes tartozás meg nem fizetéséről esik szó... Hát már ilyenek valóban nem volna szabad megtörténni miközöttünk, nem! csak a pellengértől való irtózás miatt sem. Sajnos!... megtörténik.

10. A nagyszalontai egyházmegye 76—1911. sz. határozatával érdekes egyházi adókulesot hagyott jóvá. E szerint az illető egyház „az 1910. évben házasságra lépett egyháztagokat egyszersmindenkorra 16 kor., az 1911—1917. évben házassulókat pedig a törlesztéses évek apadásához képest 14, 12, 10, 8, 6, 4, 2, korona rendkívüli személyi adóval rójjja meg“. Így létesül ott a III-ik iskolai telek és épület; az Úr is segítvén a fáradozókat.

Ugyanezen egyházmegye 77—911. sz. határozatával nem engedi meg, hogy 15 koronát fizessenek a más vallású elemisták szülei „iskola-fentartás hozzájárulás“ címen, mert, — úgymond, — a törvény kifejezetten megtiltja, nemcsak a tandíj, hanem más hasonló természetű iskolai illeték szedését is stb. A törvény rideg álláspontján igaza van az egyházmegyének. De ugyanazon törvény mennyi jogos követelésétől fosztotta meg — kellő recompensatio nélkül — iskolafentartó egyházainkat!

Ugyanezen egyházmegye egyik bírósági döntésében látjuk felelevenítve azt, hogy a vallás- és közoktatásügyi miniszter 23,100—1887. sz. rendelete szerint állami tisztviselők nem mentesek az egyházi és iskolai adók alól.

Ugyanezen egyházmegye esperesének jelentéséből örömmel olvashatni, hogy Árpádon a fogyasztási és hitelszövetkezet a leánytanítói telken új tantermet s három szobás tanítói lakást épített az egyház részére, 11 ezer korona költséggel... Ime, az újkori erőforrások egyházunk számára! Csak jók ezek az állami túléla alatti szövetkezetek!

11. A szatmári egyházmegye 27—911. sz. határozatával megengedi tanügyi bizottsága javaslatára, hogy a pusztákon lakó gyermekek után 5 korona iskolafentartási illeték szedessék. Ez egyházmegye nem scrupulizált tehát annyira, mint a nagyszalontai.

Ugyanezen egyházmegye 46—911. sz. jegyzőkönyvéből megtudni, hogy a szatmárvármegyei kir. tanfelügyelőségben nincs egyetlen református vallású, „holott a vármegye lakosságának és iskoláinak többsége református“. Hjah, paraszt! Az más!

Nagytiszteletű Egyházmegyei Közgyűlés!

Az előterjesztetteken kívül nem találtam egyebet felemlítésre méltónak. Amik közérdeklődésre

igényt tarthatnak vala, azok már megfordultak a kerület előtt is s így bátran mellőzhettem azokat.

Pár dolgot említek hát még csak.

Egyik ez: Társegyházmegyéink jegyzőkönyveiben egyre-másra ezt olvashatjuk: az x-i ref. egyház kéri; vagy: az y-i ref. egyház beterjeszti. El nem tudom gondolni: mi szüksége van református egyházmegyénk gyűlésein s jegyzőkönyveiben azt emlegetni, hogy most az x-i ref., majd: az y-i ref. (a legtöbbször ezzel a kárhozatos hangzású rövidítéssel) egyház dolgairól van szó. Mert világos anélkül is, hogy sem az x-i róm. kath., sem az y-i gör. kath. vagy tudom is én mi más felekezeti egyház dolgairól van szó. Hát mért nem használhatják egyszerűen: az x-i, vagy y-i egyház kéri, vagy beterjeszti stb.

Másik az: Az egy beregit kivéve, valamennyi társegyházmegyénk jegyzőkönyve folyvást **egyháztanácsot** emleget. Mintha presbiterium nem volna. (Némelyik ugyan keverve használja mindeniket.) Holott egyházunk presbiterianus; holott törvénykönyvünk mit sem tud egyháztanácsról; holott a presbiterium közhasználat folytán már épp úgy magyar polgárjogot nyert, mint a református (igenis református és nem: ref.) szó s holott népünk nyelvhasználata sem ismeri az egyháztanácsot; holott az egyháztanács mint származékszó, sokkal rosszabb hangzású, mint a jó kálvinistásan ropogós presbiterium

Miért, óh, miért hát egyháztanács és nem egyedül és kizárólag presbiterium? Ki fejti meg?...

Borzasztó is volna nekünk valamiben teljesen egyeknek lennünk!... Non conformittáskodni... Mintha a tarka-barkaság itt is erény volna, akár a nyugoti faj-marháknál!...

F. Varga Lajos,
egyházmegyei jegyző.

TANÜGY.

Tájékoztatások.

Főiskolánk különböző tanszakairól az 1912—13. tanévre a kövntkező tájékoztatásokat közöljük.

I. Akadémia.

A debreceni református főiskola akadémiáján három tanszak van, ú. m.: theologiai, jogi és bölcsészeti. Az irányadó szabályok az „Iskolai Törvények“-ben foglaltatnak, melyek a háznagyi hivatalban kaphatók.

A debreceni református theologiai akadémiánál a javító- és pótkollokviumok iránti kérvények szeptember 1. (egy) déli 12 óráig adandók be a kar dékánjánál. A kollokviumok szeptember 2-án tartatnak.

A *theologiai alapvizsgálat* iránti kérvények beadási terminusa *szeptember 3 (három) déli 12 óra*. A beadás helye: *theologiai dékáni hivatal*. Az *alpvizsgálatok szeptember 4-én* kezdődnek.

A *jogi akadémiánál a javító- és pótkollokviumok* iránt a kérvényeket *szeptember 4 (négy) déli 12 óráig* kell beadni a *jogi dékáni hivatalban*. Magok a kollokviumok *szeptember 5-én* tartatnak.

Jogi alapvizsgálat iránt a kellőleg felszerelt kérvények *szeptember 7. (hét) déli 12 óráig* adandók be a *kar dékánjánál*. Az *alpvizsgálatok szeptember 9-én* kezdődnek.

Mindennemű *jótétemények iránt való kérvények*, kellőleg felszerelve, *augusztus 20-ig*, déli 12 óráig adandók be; még pedig — a bentlakás iránt való kérvények kivételével — az illető karok dékánjainál, az *Akadémiai Tanácshoz* címezve. A *bentlakás iránt való kérvények pedig az akadémiái igazgatóhoz küldendők*. E kérvények elintézéséről az igazgató és a dékánok értesítik a feleket.

A *tanév megnyitása 1912 szeptember 9-én, délelőtt 10 órakor* lesz a *Nagytemplomban*.

Akik *akadémiai hallgatók*ul felvétetni óhajtanak, *kellő bizonyítványokkal* ellátva, személyesen jelentkezzenek a *háznagyi hivatalban*, hol a bizonyítványok átadása után teendőkre nézve a további utasítást megkapják.

Akik *nem azon évben* jelentkeznek fölvételre és beiratkozásra, amelyben *érettségi vizsgálatot* tettek, *késedelmük megokolása mellett* hiteles okmányokkal tartoznak igazolni, hogy az *érettségi vizsgálatok* letétele óta lefolyt időt hol és mivel foglalkozva töltötték. Más intézetből átlépők *lávozási bizonyítvány* nélkül fel nem vehetők.

A *felvétel, beiratás szeptember 8 első napján* történik, e határidőn túl, további 8 nap alatt, csupán *figyelembe vehető okok* miatt engedélyezheti az *akadémiai igazgató* a felvételt. Azok, akik *katonai tényleges szolgálatukat október 1-én fejezik be*, október 1–8. napjain is felvétetnek. Elháríthatatlan akadályok *bebizonyítása* esetén, — az illető kar javaslatára, — *püspök úr október 12-ig* a felvételt megengedheti, — de már a későbbben történt jelentkezés *figyelembe nem vétetik*. Az előadásokra való jelentkezés az *első félévben szeptember 9., 10. és 12. napjain* az egyes előadó tanárok által kitűzött helyen és órában történik. A továbbiakra nézve a tájékoztató *felvilágosítást a hallgató a „Tanrend” általános részében* találja meg.

A *félévi tandíj* a hittanhallgatóknak és a református vallású bölcészethallgatóknak 15 korona, más protestáns hallgatóknak 30 kor., nem protestáns *akadémiai hallgatóknak* 50 kor., amely mindenkor a *félév elején*, az előadásokra való jelentkezés előtt *fizetendő*. Ezenkívül ugyancsak *félévenként 6 kor.* nyugdíjintézeti járulékot, továbbá a betegsegélyző *pénztárba 4.* a kollégiumi nagy könyvtár részére 2 koronát, *tisztogatósi díj* címén pedig egész évre, az *első félév elején* szintén 2 koronát *fizet minden akadémiai hallgató*. A *beiratási díj*, mely csak az *akadémiába való első fölvétel* alkalmával *fizetendő*: 6 korona (beleértve a törvények és az index árát is).

A *szegény sorsú és jó előmenetelű hallgatók* (valamint a *hivatali irnokok*), a *tandíjügyet* szabályozó *egyházkerületi intézkedés* korlátai között, ok-

mányokkal *felszerelt kérvényezés* mellett, *tandíj-kedvezményben* is részesülnek.

Egyházkerületi intézkedés alapján az *akadémiai tanács* jogosítva van a *hittan- és bölcészethallgatók létszámának* külön-külön $\frac{1}{6}$ részét $\frac{1}{4}$ (félévenként 7 K 50 fill.) *tandíj-kedvezményekre* felvenni, sőt ezen $\frac{1}{6}$ részből az *újonnan jött*, teljesen *szegény és sem tápintézeti kedvezményben, sem ösztöndíjban* nem részesülő *hittan- és bölcészethallgatók* közül 4–4 *tandíjmentesen* is fölvehető. A *joghallgatók* közül egész *tandíjat*, *félévenként 30*, illetőleg (a nem protestáns) 50 koronát *fizet a létszám $\frac{1}{6}$ része*, *feltandíjat*, vagyis *félévenként 15*, illetőleg 25 koronát *fizet a létszám $\frac{1}{6}$ része*, *negyedtandíjat*, vagyis *félévenként 7 K 50 fillért*, illetőleg 12 K 50 fillért *fizet a létszám $\frac{1}{6}$ része*, sőt ezen $\frac{1}{6}$ részből *négy szegénysorsú, jó tanuló, református vallású joghallgató* teljesen *tandíjmentesen* is fölvehető. A *tandíj részben* vagy *egészben* való elengedésénél az *akadémiai tanács* előtt a *folyamodó szorgalmának*, *minősége* és *szüleinek vagyoni állása* a *határozó*. Régebbről — 3- és 4-ed éves — *akadémiai tanulók* *tandíj-kedvezményben* rendszerint *nem részesülnek*.

Az *akadémiai tanuló bentlakást* nyerhet a *főiskola épületében*.

Bentlakási díj egész évre *negyven korona*, mely két részletben, a *félévek elején* (szeptember, február) *fizetendő*. Ezen *díj lefizetése* nélkül *ideiglenes lakás* sem nyerhető.

Az *akadémiai hallgatók* közül 190 *tápintézeti jótéteményben* részesül; ezek közül *felvétetik* 60 *koronás helyre* 16 *hittanhallgató*, 4 *jog- és 4 bölcészethallgató*. Ez utóbbiak a *bölcs.-alapot* terhére; a 120 *koronát* *fizető helyre* 11 *hittanhallgató*, 9 *jog- és 4 bölcészethallgató*; ez utóbbiak is a *bölcs.-alapot* terhére; 160 *koronát* *fizető helyre* 20 *hittanhallgató*, 20 *jog- és 10 bölcészethallgató*; 240 *koronát* *fizető helyre* 28 *hittanhallgató*, 42 *jog- és 22 bölcészethallgató*.

A *tápintézeti élelmezésért* járó *díjak* négy részletben és *pedig előre* *fizetendők*, ú. m. *tanév elején* a *beiratáskor* az *első negyedrészt*, *november 5-ig* a *második negyedrészt*, *február 1-ig* a *harmadik negyedrészt*, *április 5-ig* a *negyedik negyedrészt*.

A *tápintézetnek tagja* lehet minden *rendes nyilvános akadémiai hallgató*, 60 és 120 *koronás helyekre* csak *jeles*, vagy *legalább jó osztályzatú és kifogástalan magaviseletű ifjak* *vehetők fel*. *Elégtelen osztályzatúak nem részesülhetnek díj-fizetési kedvezményben*. — Nem protestáns vallású *hallgatók* csak 240 K *egész díj* *fizetés* mellett *vétethetnek föl*, ezt a *teljes díjat* azonban *ily célra* tett *alapítvány* is *fedezheti*.

Az *egész díjas helyért* *folyamodó*, *kérvénye* mellett, csak *iskolai bizonyítványát* (indexét) *mutatja be*. Ellenben a *kedvezményes helyért* és általában a *jótéteményért* *folyamodó*, *iskolai bizonyítványain* kívül, a *kérvényhez* *csatolja*: a) a *maga és szülei szegénységi* vagy *vagyoni bizonyítványát*; b) az *illető lelkész ajánló levelét*, melyben a *folyamodó családjának helyzete* (családtagok száma, kora, keresete stb.) *feltüntetendő*; c) a *községeleg hitelesített adókönyvi kivonatot*.

A *fölvett tanuló* csakis *akkor* *vehet részt* a *tápintézeti étkezésben*, ha az *esedékes díjat* *befizette*. *Beiratáskor* és a *második félév elején* 10 *napi késés*

esetén a késedelmes fizető helye megüresedettnek tekintetik és arra más jelentkező vehető fel, a november 5-iki és április 5-iki határidőnél semmiféle halasztásnak helye nincs.

A díjakat be nem fizetett tanulókra nézve a főiskolai háznagy intézkedik, hogy az illető tanulók élelmezésben mindaddig ne részesüljenek, míg tartozásukat ki nem egyenlítették. A tápintézet tagjának fölvetett tanuló egy félévre kötelezett tagja a tápintézetnek. Félév közben a tagok sorából ki nem léphet; a hátralékos díj betáblázással biztosítottatik.

A befizetett tápintézeti díjak kilépés esetén nem adatnak vissza. A tápintézetben az étkezés — mint fentebb jelezve volt — szeptember negyedik napján kezdődik és tart az illető tanszak vizsgájának megtörténtéig.

Tájékoztató végett közöljük, hogy főiskolánk bölcsészeti szakán 1908 szeptembertől kezdve a) a *classica philológiai* (latin és görög nyelv s irodalom); b) a *magyar és a latin*; c) *német—latin*; d) *magyar és német*; e) *latin—történelem* szakcsoportból tartanak a tanárképzés követelményeinek megfelelő előadások. A nagyméltóságú vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszter úr 115,148—1908. és 30,259—1910. számú rendeletei alapján hallgatóinknak itt töltött tanulmányi éveit teljes egészükben beszámíttatnak, illetőleg a *középiskolai tanári vizsgálatokra ugyanolyan föltételek mellett bocsáttatnak, mint a magyar egyetemek hallgatói*. A 30,259—1910. sz. vallás- és közoktatásügyi miniszteri rendelet értelmében a kar hallgatói tetszésük szerint harmadik szaktárgyul a filozófiát is választhatják s ebből, mint harmadik tárgyból, a középiskolai tanári alap- és szakvizsgálatra jelentkezhetnek. A nyilvános előadásokon kívül a bölcsészethallgatók szemináriumi oktatásban is részesülnek. Az ú. n. Philológiai Szemináriumban jól felszerelt szakkönyvtár áll a rendelkezésükre. A könyvtár az illető szaktanárok felügyelete alatt van, kik a szemináriumi képzést maguk irányítják, a tudományos kutatás és feldolgozás módszereibe hallgatóikat bevezetik, alkalmilag velük együtt dolgoznak s mindenképpen azon vannak, hogy tanuló ifjaink szakpályájukra elméletileg és gyakorlatilag kellőképpen készülhessenek.

A fent jelzett jótéteményeken kívül a főiskola több alapítványára a főiskolában képviselt intézetek sorrendje, a hallgatók arányszáma és előmenetele szerint a bölcsészethallgatók is fölvehetőek.

Az 1912—13. tanévben az akadémiai igazgatója dr. Lencz Géza theologiai tanár; a theologiai kar dékánja Csiky Lajos theologiai akadémiai tanár; a jogi karé dr. Jászi Viktor jogakadémiai tanár; a bölcsészeti karé pedig dr. Mitrovics Gyula bölcsészeti akadémiai tanár.

II. Tanítóképző intézet.

1. A tanítóképző intézetbe olyan éptestű, egészséges tanulók vétetnek fel, kik a 15-ik életévüket betöltötték s a középiskola négy osztályát elvégezték.

Testi épségüket és egészségüket illetőleg a jelentkezőknek hatósági, vagy a debreceni főiskolai orvos bizonyítványával nemcsak azt kell igazolniok, hogy ép szervezetűek és semmiféle szervi bajban nem szenvednek, hanem azt is, hogy testi fejlődésük annyira

előre haladt, miszerint a tanítói kiképzéssel és a tanítói hivatással együtt járó jelentékeny testi és szellemi munkát egészségök veszélyeztetése nélkül megbirják.

Előképzettségüket pedig iskolai bizonyítvánnyal igazolják; a középiskolai négy osztály szabályszerű elvégzése nélkül senki sem vehető fel; sőt a négy osztályt végzetek közül is azok, akik közepes vagy gyenge (javított osztályzatú) iskolai bizonyítvánnyal jelentkeznek, továbbá, akik gazdasági tanfolyammal egybekötött felső népiskolából jönnek, beiratásuk előtt egyes tárgyakból szóbeli és írásbeli felvételi vizsga alá vettettek s a vizsga nem sikerülése esetén elutasítottatnak. Tekintettel továbbá az éneklés nagy jelentőségére, abból a biztos és tiszta zenei hallás tekintetében minden új tanulóknak felvételi vizsgát kell tennie. Általában a jelentkezők nagyobb száma esetén joga van a tanári-karnak a jobb bizonyítványúakat kiválasztani s a 40-ben megállapított létszám kiteljtével a többieket a felvételnél mellőzni. Felsőbb osztályokba csak *kivételesen* vehetők fel jó bizonyítvánnyal új tanulók.

2. A *felvételi kérvényeket* június hó végéig kell beküldeni az igazgatóságához; személyes jelentkezés ekkor nem szükséges. A kérvények elintézéséről a folyamodók július hó 10-ig értesítettnek. Későbbi jelentkezések csak annyiban vétetnek figyelembe, amennyiben a további felvételre még hely marad. Az utólagos felvételek határideje augusztus hó 20. napja. A felvételt kérő folyamodásokat a következő okmányokkal kell felszerelni: keresztlevelel, hatósági vagy főiskolai orvosi bizonyítvánnyal, a folyamatban levő iskolai évről az első félévi értesítővel, himlőoltási (újraoltási) igazolvánnyal, iskolai (előző évi) bizonyítvánnyal; ezeken kívül az iskolai jótéteményeket igénylők részéről: szülőik vagyoni állapotát feltüntető s az illetékes lelkész által is ellenjegyzett hatósági bizonyítvánnyal. A beírást a tanulók személyesen, az új tanulók lehetőleg szülőik, gyámjok vagy azok megbízottja kíséretében jelentkeznek az igazgatóságnál.

3. A *felvétel és beiratás ideje* szeptember hó 1—8. napjai, a javító- és pótvizsgáké szeptember 3—5. napja. Az új tanévre addig senki fel nem vehető, míg az előző évről *minden iskolai tartozását ki nem fizette*.

4. A tanítóképző-intézeti tanulók *tandíjait* nem fizetnek, kivéve a nem protestáns vallásúakat, kiknek tandíjok 20 K és kollégiumi könyvtárdíjok 2 K.

Az új tanulók *beiratási díja* 4 K. Ezenkívül az ifjúsági betegsegélyező egyesület javára minden tanuló 7 K (4 K és 3 K félévi részletekben) évi tagdíjat fizet, amiért aztán ingyenes gyógykezelésben részesül. További általánosan kötelező díjak: tisztogatási díj 20 fillér, az ifjúsági segélyező-egyesület tagsági díja 2 K és ifjúsági könyvtárdíj (az osztálykönyvtárak gyarapítására) 50 fillér.

5. Az *iskolai jótétemények* elnyeréséért a folyamodások a felvételi kérvényekkel együtt adandók be.

A *lakásért* tanulóink más lakbért nem fizetnek, mint takarítás és világítási díj címén évi 12 koronát, a városban fogadott lakásokban elhelyezettek világítás nélkül 3 koronát. A lakószobák a szükséges bútorokkal el vannak látva; ágyneműekről azonban a lakók gondoskodnak. Kötelező ágyneműek: 2 lepedő, 1

párna, 2 párnahajjal, 1 paplan vagy pokróc és 1 ágyszerítő.

A *tápiintézeti étkezés* reggeliből, ebédből és vacsorából áll. A fizetendő díjak mint az akadémián.

III. Főgimnázium.

A *debreceni református főgimnáziumban* szeptember 1–8. napján délelőtt 9–12 óráig írják be a tanulókat. Szeptember 1–4. napján csak a protestáns vallásúakat veszik fel, 5-étől kezdve bármely vallású tanuló jelentkezhetik felvételre. 9 órától 11-ig csak az első osztályba, 11-től 12-ig bármelyik osztályba lehet jelentkezni. Az előjegyzést szeptember 4-én túl nem veszik figyelembe. Az iskolai év ünnepélyes megnyitása szeptember 9. napján lesz a nagytemplomban délelőtt 10 órakor. A tápiintézet szeptember 4-én nyílik meg. A szeptemberi vizsgálatok ebben a sorrendben tartatnak: szeptember 2-án a VIII. osztálybeliek javító, pótló és magánvizsgálata és a különbözeti vizsgálatok. Szeptember 3-án az I–IV. osztálybeliek javító és pótló vizsgálata. Szeptember 4-én az V–VII. osztálybeliek javító és pótló vizsgálata: szeptember 5-en az I–IV. osztálybeliek magánvizsgálata és szeptember 6-án az V–VII. osztálybeliek magánvizsgálata.

*

Simon Károly elnök megnyitó beszéde a református tanítók országos egyesülete július 2-án Budapesten tartott gyűlésén.

Tisztelt Közgyűlés!

Történelmi napokat élünk. A vajúdas kínos vergődése emészti a haza lázban vonagló testét.

Az új Magyarországot szüli-e meg az idők viselőse, azt a Magyarországot, mely a kultúra melyen járó, a népmilliók lelkében rejlő dús kincseket feltáró ekéjével barázdolja fel nemzeti jövőnk termő talaját: vagy ismét egy nagy csalódásban lesz szomorú részünk, a kínos vajúdas ismét a gyámoltalan elernyedés meddő korszaka követi: ezt a nagy kérdést döntik el a közel jövő aggodva várt eseményei.

Ezekben a történelmi napokban seregett össze a magyar tanítóság egyeteme a haza szép fővárosába, hogy megkérdezze az ország kormányától, amelynek kezében van letéve nemzetünk sorsának intézése: van-e reá, van-e egész odaadására, egész lelkesedésére szükség? Van-e komoly, minden áldozatra kész, elhatározott akarata abból a kulturálanságból kiemelni a nép millióit, mely a legnagyobb akadálya a nemzet erkölcsi, gazdasági, politikai előrehaladásának? Egy számra nézve tekintélyes, de szellemében, lelkében, cselekvésében életgondok által megbénított, demoralizált hadsereggel akar-e felvonulni a kultúra népek, nemzetek jövőjét eldöntő harcába. — vagy azt akarja, hogy egy megbecsült, tettekben nyilatkozó elismerés, méltánylás által lelkesített hadsereg kövesse bizonyos diadalra abban a küzdelemben, melynek győzelme jelenti nemzeti békés haladásunkat, nemzeti egységünket, nemzeti nagyságunkat?

Ezt a nagy kérdést vetjük még egyszer fel, Tisztelt Közgyűlés! azokkal szemben, akik Isten és

a történelem előtt felelősök nemzeti jövőnk kialakulásáért.

Méltó dicsekedéssel állapítom meg, hogy a magyar református tanítóság megérezte most is a történelmi napok jelentőségét s áldozatot nem kímélve, hatalmas táborban vonult fel a döntő küzdelemre.

Külön szervezkedve, külön csoportosulva ugyan, de nem külön zászlók alatt, nem egységet bontó érzelmekkel, gondolatokkal, hanem azzal a becsületes, erős akaratú, hogy a magyar tanítóság egyetemének szolgálatába bocsássa a maga kipróbált, edzett erejét, őszinte, nyílt, bátor elhatározását.

Tisztelt Közgyűlés! Nem akarok részletesen kitérni arra a tanítóság egész érdeklődését lekötő kérdésre, mely mostani tanácskozásunkat minden más kérdést elhomályosító arányban uralja. Oly kevés idő áll rendelkezésünkre, hogy mindnyájunknak a lehető legszűkebb keretekbe kell szorítani mondani-valóinkat.

De mégis lehetetlen rá nem mutatni a magyar tanítóság anyagi helyzetének legújabb alakulására, mely felderítő világosság elé állítja a magyar népoktatási politika teljes tarthatatlanságát, bocsánatot kérek, ha ezt a kifejezést használom: egész abszurditását.

Ujabbban, Tisztelt Közgyűlés! köztudomás szerint az állami tanítók türhetetlen helyzetén lakbér- és családi pótlékkal segít momentán a magyar kormány. S ezzel odajutottunk, hogy egyes viszonylatokban, t. i. a 20 éves szolgálatu, 3 gyermekes tanítókat tekintve, már nem 200, nem is 400, hanem 1000, 1100 korona különbözet lesz az állami és felekezeti tanítók fizetése között.

S ezzel is szélesebb lett az elhatároló, elszigetelő árok az állami és felekezeti tanítóság között. Es ezt az árkot ismét azok ásták, azok mélyítették, akiknek egész erővel, a rendelkezésükre álló hatalom minden eszközével arra kellene törekedni, hogy azok a válságfalak, melyeket a magyar iskolajog maga emelt tanítók és tanítók közé, a gyakorlati életben omoljanak le s egy szellemben, érzelemben, tudásban, akaratban, cselekvésben egységes tanítói-kar az együvértartozás felemelő érzetével végezze nemzet-építő munkáját.

Es mi református tanítók, akik minden időkben fölibe emeltük a hazafias nevelést az egyházas nevelésnél és akik a szín magyar nép iskoláiban alapozzuk a jövő nagy Magyarországot: abba a válságos helyzetbe jutottunk, hogy azt sem tudjuk, hol keresünk sérelmünkre orovslást.

Az állam mostohának tekint bennünket, akiknek nem jár ugyanaz a falat a nagy család éléstárából, mint az édesnek, holott mi szívünk egész szeretetével, erőnk egész teljességével szolgáljuk a család minden érdekét.

Egyházunk non possumussal felel kiáltó szavunkra s jelek mutatják, hogy a családi tűzhelytől való készülő leányának tekinti már a népiskolát s nem csügg már azon azzal a szeretettel, mint mikor kézen fogva vezette, tanította az első lépésekre, mint mikor még féltő gonddal kellett örködni fejlődő gyermeke felett.

Es mindez annak a lehetetlen, annak a képtelen helyzetnek a következménye, hogy az egyházak

saját erejükből nem képesek gyermekruháikból kinőtt iskoláiknak megnövekedett jogos igényeit kielégíteni, de mégis részben görcsösen ragaszkodnak ahhoz, részben — ahol már az elválás gondolatával megbarátkoztak — kénytelenek azt fentartani a felekezeti közeli helyzet által indokolt érdekekből. Az állam pedig elismeri a felekezeti iskolák létjogosultságát egészen odáig, hogy folyton fokozódó segélyvel támogatja azokat, de nem vonja le ebből azt az egyedül helyes, logikus konzekvenciát, hogy a felekezeti iskoláknak is — mivel különben is a népoktatás, bárki teljesíti, elsőrendű állampolitikai érdek — meg kell adni a fejlődés feltételeit dologi és szociális vonatkozásokban ugyanazon mértékben, mint az államiaknak.

Vagy államosítani az egész vonalon, vagy a felekezeti iskolák teljes felszámolása, — természetesen bizonyos, az államnak a népoktatáshoz kapcsolódó nagy érdekeit biztosító garanciák mellett — ez lehet: iskolapolitika. De elismerni a felekezeti iskolák létjogosultságát, segíteni is azokat, azonban csak addig a mértékig, amely mérték mellett az állami iskolák fölénye még érintve sincs: az nem tiszta, nem egyenes, őszinte, hanem kicsinyeskedő, kalmár-politika.

Tisztelt Közgyűlés! Befejezem időnk arányához mérten már is talán hosszúra nyúlt beszédemet egy szerettetteljes kéréssel.

Jól ismerem, meg is értem, lelkem mélyéből át is érzem a református tanítóság elkeseredését, általában a fizetésrendezés, különösen pedig annak olyan módja ellen, amely a magas közoktatási kormány hivatalos lapjából vett értesülés szerint céloztatik, hogy t. i. az iskola-tanítók szerint való megosztottságunkhoz képest módosul ismét a fizetés.

És bár nekem erről a helyről az volna a kötelességem, hogy csillapítsam a felzaklatott kedélyeket, nem teszem, nem tehetem azt. Sőt magam mondom: a legnagyobb eréllyel, a legelszántabb akarattal szálljon síkra a református tanítóság az újabb mélyen bántó, meg nem érdemelt sérelem ellen; de egyet kérek: a harcban egy pillanatra se feledjük, hogy művelt magyar tanítók vagyunk.

Nem nagy hangú, válogatatlan szavak durva dorongjával, hanem az igazság finom acéljával támadjunk és védekezzünk.

Az első önmagunkat is súlytaná, az utóbbi ellenfeleink rokonszenvét is felénk fordítja.

Szívem mélyéből kívánom, hogy a magyar tanítóság, közelebb a református tanítóság létfenntartási harca már a közel jövőben diadalmas véget érjen, hogy az áldott, békés munkának szentelhesse mielőbb teljes erejét.

Máté VII. 7.

Ha a jövődből visszanező történetíró, a magyar református egyház azon korszakának, melyben élünk s amelyet olyan nagyon szeretnek sokan a minden téren való „haladás és fejlődés“ korszakának nevezni, címet keresne, nem találna méltóbbat, mint: Máté VII. 7.

Az a sok nélkülözés, nyomorúság; az a nagy szegénység, mely egyházi életünkben annyi keserű

könyvet fakasztott és annyi nemes cél megvalósításának lett kerékkötőjévé: a tétlen és eredménytelen várakozás sivár útjáról, a híven, lelkiismeretesen elvégzett kötelességek teljesítéséért kijáró jogok megkövetelésének rögzös, tövises, de végre is kiereszolt terére vitte, először szinte öntudatlanul, azután a felébredt öntudat folyton növekedő erejével a szíveket és lelkeket.

A terhek alatt már szinte a föld poráig lerokkadt millió híveinknek; a nélkülözés teveször-ruhájába öltözött, meg a szegénység övével körülcavart Keresztelő Jánosai egyházi életünknek, a lelkészek, tanítók, — erejüknek utolsó megfeszítésével még egyszer visszatámasztva ama „szent“ alkotmány roskadozó bástyáit: a krisztusi tanításhoz híven végre kért, keresni és zörgetni kezdték.

De, hajh, mintha a nagy Madách a mi ajkainkra írta volna ama szavakat: „Be van fejezve a nagy mű, igen. A gép forog, az alkotó pihen“.

Ügylátszik, mintha ama dicsőséges műnek, a keresztyén anyaszentegyháznak vezetői csak a gép forgását szeretnék megkövetelni, de a gép alkatrészeinek kijavításával nem szeretnek törődni.

A kérés, keresés és zörgetés szavai mintha válaszul ama szavakat váltották volna ki: „El — megátkozott“ (Madách.)

De miképpen a közelgő vihar dülását sem viharágyúuk lövésével, sem fanatikus felekezetek „eléharangozásaival“ megakadályozni nem lehet: úgy egyházi életünkben is elérkezett az idő, amikor a kérőnek adni kellett; a keresőt nem lehetett elutasítani és a zörgető előtt nem lehetett a zárt befordítani.

És szerte rebbentek mindenfelé „Nóé galamjai“, ajkaikban zöldelő olajfa levelekkel, rajtok a kérő, kereső és zörgető szívek megelégtetésének nagy szavával: „Nyugdíj-intézet! Adócsökkentési segély! Lelkeszi fizetésekiegészítés! Korpótlék! Taudíjkárpótlás!“

És ekkor a már türelmetlenkedően kérő, kereső és zörgető szívek és lelkek Shakespere Schylock-jával kiálták nagy lelkesedéssel: „Óh, nemes bíró! Óh, bölcs bíró! Nincs nálad igazságosabb bíró!“

De csakhamar jött a kiábrándulás.

Miként Schylock „Adjatok tőkémet, aztán hadd megyek“ — kiáltással, minden követelését ott hagyva, menekülne már a „nemes, bölcs, igazságos bíró“-tól, — úgy egyházi életünk lelkesedői is csakhamar visszasírták a bekövetkezett „jobb kor“ előtti időket.

És miért, vajh' miért?! „Nyugdíj-intézet!“ Szabad lelkekre rákényszerített rabszolgaság. Nyomában a váltó-ipar fellendülése; lelkeszi gyermekek kezében fehér kenyérnek barnára változása; az ajkáról elszálló ama sóhajtás: „Az Isten se engedje, hogy valaha részesüljek javaiban!“

„Adócsökkentési segély!“ Eredménye, hogy míg azelőtt a legtöbb egyház a maga-alkotta adókules alapján úgyahogy, fedezte évi kiadásait; ma az egyházmegyei gyűlések tömve vannak pótagó, felémelt adókiegészítések, meg kölcsönök felvételének engedélyezésével.

„Lelkeszi fizetésekiegészítés! Korpótlék!“ Elmultt immár 5 éve, hogy a törvény rideg szavaiból pólyált s királyi pecséttel, meg aláírással szentesített.

egyházi törvényeink között ott áll, mint a lelkeszi családok jobb jövedőjének hajnalpirja, az I. t.-c. 114. §-a. De hát úgy látszik, csak pir marad, sőt félő, teljesen el is sötétül.

Hiszen itt is ismétlődött az a nagy, érdek szerinti tusakodás, ellentétes harc, mely a református lelkeszi-kart mindannyiszor elfogja, valahányszor saját javáról van szó.

Még talán nem is álmodott e törvénycikk megvalósításáról a kormány, midőn már megindult az elkeseredett harc a nem létező koncért.

A jobb jövedelműeknek persze korpótlék kellene, mert őket a fizetéskiegészítés nem érdekli. Szegény kongrusásoknak meg a kiegészítés kellene, mivel a korpótléknak úgy is el kell előbb-utóbb jönni. Es míg ekképpen saját magunk tapodjuk azt a sokat emlegetett „testvéri szeretet“-et, addig a kormány kacag magában. Mert míg a marakodás tart, a konc nem késik.

„Fandijkárpótlás!“ De bölesen is van kitalálva a neve. Tehát nem kártérítés, hanem csak pótlás. „Rész az egész helyett“.

De hát mindezen intézmények, — a tapasztalatok felhasználása és az államhatalom segítségének emelése által, — a jövőben, az általuk kiváltott örömeceppeket még a teljes melegegedés édes és gyógyító itálává változtathatják által. Úgy legyen!...

Úgy is lesz, ha egyházi intézményeink homlokzatán soha, egy percig sem hagyjuk elhomályosulni a Máté VII. 7. szerinti krisztusi végrendeletet...

De voltaképpen nem ezekért vettem fel tollamat, hanem súlyos és sanyarú helyzetünknek egy olyan javításáért, mely ha kis mértékben is, de mégis előbb vinné boldogulásunkat.

Ez a vasúti féláru-jegy kedvezménye!

Jegyzők, tanítók, minden rendű hivatali osztályok tagjai megnyerték már ezt, csak mi hallgatunk, hallgatunk, mintha a cselekvésre már meghaltunk volna.

Es eljön nemsokára az idő, midőn majd, ha valami idegen e hazában papot akar találni, ezt a recipét adhatjuk kezébe: „Úlj fel a vonatra, kövesd a kalauzt, figyeld meg, kinek nincs arképes-igazolványa, az bizton pap lesz“.

Pedig, pedig! Mennyi érdek kívánná e kedvezmény kivívását.

A legutóbb tartott kerületi gyűlés jegyzőkönyvében olvasom, hogy a kerületi gyűlés napidíjra jogosult tagjai I. osztályú vasúti jegy árára tarthatnak igényt.

A féláru kedvezmény esetén mennyi megmaradna szegény egyházak segélyezésére ebből...*

A múlt évben a bustyaházai állami erdőtelepen öt református lelkeszt találtam gondnokaiikkal, kik velem együtt kedvezményes fa átvételére mentek.

Ilyen és hasonló esetekben, féláru jegykedvezmény esetén, de mennyi megmaradna szegény egyházainknak...

Es még mily sok, nagyon sok érdek parancsolja e kedvezmény megnyerésének sürgős voltát.

* Az egyházkerületi közgyűlésre érkezők részére a ft. püspöki hivatal évek óta kedvezményes áru menetjegyeket szokott kieszközölni a vasuti hatóságtól.

Szerk.

Más hivatali pályán működők egy szóra, minden nehézség nélkül megnyerték ezt.

Lehetetlennek tartom, hogy illetékes hatóságaink csak egy lépést, csak egy tollfordítást tennének ez ügyben, a lelkeszi-kar meg ne nyerné e kedvezményt, amely ha kalácsot nem adna is, de legalább annak a régen óhajtott fehéres kenyérnek egy morzsáját megszerezne számunkra...

De hát úgy vagyunk mi is, mint midőn Madáchnál Éva felkiált: „Akasztanak!“

Ajtay Jenő.

A tiszántúli református egyházkerület püspökétől.

I.

4883—1912. szám.

Nagytiszteletű Esperes Úr!

A 42—1912. számú egyházkerületi határozat alapján felkérem, méltóztassék intézkedni az iránt, hogy a böles vezetése alatt álló egyházközségek közalapi főkesegély iránti kérvényei, az egyházmegyei közgyűlés határozatával együtt, legkésőbb folyó évi október hó 15-ig beterjesztessenek az egyházkerületi főgondnok úrhoz, mint az egyházkerületi kongruabizottság elnökéhez.

Atyafiságos szeretettel

Debrecen, 1912 augusztus hó 15.

Dr. Baltazár Dezső,
püspök.

II.

4908—1912. szám.

Nagytiszteletű Esperes Úr!

Becses figyelmét vagyok bátor felhívni arra, hogy folyó évi október hó 2., 3., 4., 5. napjain Budapestben belmissziói kurzus fog rendeztetni. Méltóztatnak velem bizonyára egyetérteni abban, hogy a belmisszió, illetve a lelki gondozás mikénti felkarolásától függ az, hogy meg tudja-e állani egyházunk a helyét abban a kétszeres támadásban, amit ellene egyfelől a vakbuzgóság, másfelől a modern vallástalanság indítottak. A belmissziói munka eredményes folytatására a szükséges ismeretek nyújtása által fel kell szerelnünk lelkészeinket. Ezt a célt fogja szolgálni az említett belmissziói kurzus, ahol az előadók a belmisszió kipróbált munkásai lesznek. Méltóztassanak azért a lelkipásztor urakat körlevélben felhívni a kurzuson való részvételre; a gyülekezeteket pedig arra, hogy — mivel ez az istenes törekvés első sorban az ő lelkük javáért történik s mivel lelkipásztoraik a lélek készsége mellett anyagiakban felettebb szükölködnek, — ismerjék maguk iránti szent kötelességöknek lelkipásztoruknak úti- és elátási költség fejében anyagi segítséget nyújtani, amely segítség lelkiekben s ezek révén anyagi jólétben is ezerszereződve térhet vissza áldással reájuk.

Atyafiságos szeretettel

Debrecen, 1912 augusztus hó 19.

Dr. Baltazár Dezső,
püspök.

KÜLÖNFÉLÉK.

Unitárius módon.

— Levél a szerkesztőséghez. —

Kedves Barátom! Abban a vitában, mely fenti címmel indult meg és folydogál becses Lapotokban, ismételen úgy van oda állítva a dolog (előismerem: az én mentségemre), hogy eljárásom az unitáriusokkal szemben annál inkább megbocsátható, mert hiszen én nem is a „saját iniciatívámból“, csak *Józan Miklós barátom „fölvívására“* tettem, amit tettem.

Ezt az igazság érdekében helyre kell igazítanom, ha mindjárt magam alatt vágnám is a fát.

A mi előzőleg tartott istenitiszteletünk miatt unitárius atyánkfiai úrvacsoraosztására jó kétsőn, csak egy óra után kerülhetett sor. Ezt látva: **én magam ajánlkoztam** Józan barátomnál a segédkezésre. S ő ez én *ajánlkozásom alapján* hívott fel erre nyilvánosan is.

Ez az igazság.

A dolog érdeméhez ezúttal csak annyit, hogy jogosnak tartok bár és meghallgatok minden kritikát, s hogy Kálvint, — a mi nagy Kálvinunkat, — felettébb igen szeretem és becsülöm, de ahol *ellérnek egymástól: inkább Jézust követem, mint Kálvint.* Tekintet nélkül arra, hogy kinek mi erről a véleménye.

Temesvárt, 1912 augusztus 20-án.

Őszinte hívetek

Szaboleska Mihály.

*

Főgimnáziumunk építése. Erről az építésről olvasóink eddig legfőlebb annyi tudomást szereztek, amennyit az építő-bizottság lelkes elnöke jelentéséből megtudott, amely jelentés időnként az egyházkerületi közgyűlésnek az építő-pénztár állásáról már az építkezés megkezdése előtt is gondosan beszámolt. Ma már jelezhetjük, hogy a megkezdett építés a Péterfia-utcán a Margittay—Dobray—Sziági-féle terjedelmes telektömbön annyira haladt, hogy az első emeleti falak fel vannak húzva. Megemlítjük vázlatos leírásként az épületről a következőket: A hármas telek utcai vonala 89 60 méter

széles, mélysége 90 méter körül van. Az egész épület, az utcai és az északi oldalon elvonulva L alakot mutat. A főbejáraton át előcsarnokba jutunk, honnan két hosszú folyosón végig lehet tekinteni mindkét szárnyra. Az egész utcai részt, hol tanteremek vannak elhelyezve, folyosó választja el az utcai épületvonalától. Az északi és déli oldalon keskeny udvar van fenahagyva. Az igazgatói hivatalos iroda s a hozzá csatlakozó hivatalos helyiségek mindjárt a főbejáratnál a földszinten nyerne elhelyezést. Ugyanezen főbejáratától zárt folyosó vezet a 24 méter hosszú és 12 méter széles tornaterembe. A szükséghelyek külön épülettetbe lesznek helyezve, ahova a zárt folyosóról fedett járó vezet. A földszinten 7 tanterem lesz, egy szertári helyiség s az igazgatói hivatalon kívül a déli részen az igazgató magánlakása és két szolgálólakás. Az egész kivitel úgy van megszerkesztve, hogy valamennyi tanterem-ablak udvarra nyílik, de egyuttal napsugarakat bocsát be a helyiségekbe. Az első emeleten az utcára 4 tanterem készül, az északi részen a természetrajzi gyűjtemények és előadó tanterem helyezkednek el, az ifjúsági olvasó-teremmel. Az utca felől lesz még a tanári gyűlések terme, a szülői értekező helyiség; az igazgatói lakás fölött a déli szárnyon még a philologiai múzeum és egy tanterem. A második emeleten lesz a geometriai rajzterem, külön ének- és zeneterem, még 4 tanterem, mely az udvarra néz; északon lesz a fizikai szertár az előadói teremmel, délen a szabadkézi rajz terme és külön a rajzszertár. Az épület külalakja a homlokzaton a román-stylre emlékeztet, tervezője Petz Samu műegyetemi tanár. A hatalmas épület már is sejteti az impozáns külalakot, melyet befejeztével felölt. A hatást emelni fogja az utcai középrészen az épület vonalából kiszakított terület, mely majd parkirozva (ha parkirozásról ezen a kicsiny területen szó lehet), de mindenesetre gyepvel s virággal beültetve kellemes képet fog tárni a szemlélő elé. Emeljük meg, hogy az építkezési költségek nagyrészt állami segélyből kerültek ki; Debrecen város is szép összeggel járult a költségekhez (100,000 kor.). Az egyházkerületnek szegény s istápolást igénylő egyházkerületi közgyűlés rendelkezése folytán le kellett mondaniok arról, hogy a néhány évvel ezelőtt felszabadult évi 16,000 koronás államsegély az ő gyámolításukra fordítottassék s így ez az összeg az építést segíyezi. A debreceni nagy egyházközség 100,000 K építési hozzájárulás iránt az egyházkerületi közgyűlésnek hozzája intézett megkeresésére — sajnos — tagadó választ adott. Egyébként az épületet az építő-válalkozó ennek az évnnek az őszére köteles fedél alá venni; a használatba vétel az 1913—14. tanév kezdetére van tervbe véve.

Leverő hír. *Kiss Ferenc*, a mi szívünknek gyönyörűsége, lelkünknek büszkesége, az igaz kálvinista ügyek fáradhatatlan bajnoka súlyos betegen fekszik *Stoószon*, hova a munka okozta fáradalmak után üdülésre utazott. Útközben veszedelmes bajnak esirája fészkelte be magát szervezetébe: húsmérgezést kapott. Kínos szenvedéseken, életkockázató orvosi műtéteken kellett átesnie a mi szeretett barátunknak. Az Úr kegyelme túlségítette a veszedelem nagyján, de még mindig nyomja a lelkünket az aggodalom, hogy vissza nyeri-e rövid idő alatt munkaerejét? Mindnyájunk igaz részvéte fordul a szenvedő beteg felé s mindnyájunk imádsága száll fel az égre: adja vissza a gondviselő, megtartó Hatalom a mi testvérünk drága egészségét minél előbb.

Kálvineumi ünnepély. A felsőszabolcsi egyházmegye Kisvárdán augusztus hó 25-én rendezendő ünnepélyén jelen lesz ft. püspök úr is. A beteg *Kiss Ferenc* helyett dr. *Ferenczy Gyula* fogja kísérni útjában. Püspök urunk menet a felsőszabolcsi egyházmegye kiváló tevékenységű esperesét, *Vas Mihályt* *Gegényen* meg fogja látogatni.

A tiszántúli ref. egyházkerület püspökétől. 4965/1912. szám. Nagytiszteletű *Esperes Úr!* Folyó évi június hó 27-én 3780—3781. sz. a. kelt körlevelemben úgy az első, mint a második lelkészkepesítő vizsgálati díjként a vizsgázók által fizetendő díj 10 koronában volt jelezve. E vizsgálati díjat azonban a konvent 20 (husz) koronára emelte fel. Felkérem tehát nagytiszteletű esperes urat, méltóztassék az egyházmegyéjében lévő vizsgázó atyafiakkal sürgősen közölni, hogy jelentkezésük alkalmával a theol. dékáni hivatalban 20 koronát tartoznak fizetni. Atyafiságos szeretettel Debreczen. 1912 augusztus hó 22. *Dr. Baltazár*, püspök.

A nyitrai misszióknak felső része: Túróc, Árva, Liptó megyék és Trencsénnek északi fele *Rullka* központtal önálló misszió-körré szervezkedvén, anyásítása egyházhatósági jóváhagyást nyervén: lelkészi állomása — melynek javadalma természetbeli lakás helyett 800 kor. lakbér, kongrua-kiegészítéssel 1600 korona, továbbá 10 közép- és szakiskolában, több elemi iskolában teljesítendő vallásoktatás címén várható mintegy 1000—1200 korona jutalom- (óra)-díj s a misszió-kör 1200 lélek népessége után 100—150 korona stóla-jövedelem leend — szeptember, esetleg október hó folyamán betöltésre vár. A lelkész teendője a vallásoktatáson kívül a központon és a népesebb helyeken (*Zsolna, Rózsahegy, Alsókubin, Liptószentmiklós*) időnként missziói istentisztele-

teket tartani, azokon az egyházi éneklést orgona, illetve harmonium kísérettel vezetni, tanítani az egyházi énekkart s temetéseken s egyéb alkalommal szerepeltetni. E speciális körülmények folytán a misszió-kör olyan egyént keres és óhajt — esetleg meghívás útján — megválasztani, ki a lelkészi képesítésen kívül a fentebb említett különösebb teendőknek megfelelő kvalifikációval is bír, mindenekfelett pedig ambicionálja — fáradságot és kényelmet nem ismerve — egy nagy hivatású, széles és szép munkatérrel bíró misszióknak apostoli buzgalommal további gondozását, a küszöbön levő templomépítés sikeres keresztül vitelét. Miután arra nézve, hogy a misszió-kör megtalálja a maga emberét, egyszerű és szűkszavú pályázati hirdetés alig látszik célra-vezetőnek: a misszió híveinek és előjáróinak óhajára és megbizásából — mielőtt az állás betöltésére vonatkozólag hivatalos és törvényszerű intézkedés tétetnék — felhívom egyházi lapjaink útján a választhatóságot már megszerzett azon rendes, helyettes-, avagy segédlelkész kartársaimat, kik ezen állás betöltéséhez megkívánt arravalósággal: jó szónoki tehetség és gyakorlattal, zenei képzettséggel, tiszta, érces hanggal s a szellemi talentumok mellett erős és ép fizikummal bírnak, miszerint lépjenek velem levélbeli összeköttetésbe, hogy meghatározhassuk azon módozatokat, amelyekkel közelebbi ismerettségbe hozhatnám a híveket és a reflektáló jelölteket. Az előjáróság és a hívek vasútas tagjainak módjukban áll különösebb költség nélkül a bármily messzelakó jelentkezőket szolgálati helyén felkeresni, szónoklati s énekvezéri jártasságát megfigyelni. A levélbeli megkeresést szeptember 10-éig várom és fogadom el. Nyitra, 1912 augusztus hó 20-án. *Sediny László*, missziói lelkész.

Figyelmeztetés lelkésztársaimhoz. Az ország legkülönbözőbb helyén lakó lelkésztársaimtól folyton érkeznek hozzám panaszos levelek, hogy egy **Kálmán András** nevű berettyóújfalu ember mindenféle címen kölesönt könyörög ki tőlük, esküdözvén, hogy azt megtéríti. Én az illető ellen a főszolgabírói hivatalnál jelentést tettem, de, tekintve, hogy azóta is érkeznek panaszok, ez uton figyelmeztetem lelkésztársaimat, hogy az illető ezt a pénzkölesönzést üzletszerűleg csinálja, a kapott összeget elissza, azt soha vissza nem téríti s rajta behajtani nem lehet. Aki pénzt ad neki, legyen rá elkészülve, hogy abból egy fillér meg nem térül. Berettyóújfalu, 1912. évi augusztus hó 19-én. *Zih Sándor*, református lelkész.

Felelős szerkesztő: FERENCZY GYULA.
Szerkesztőhelyettes: URAY SÁNDOR

Szerkesztői üzenetek.

O. T. A jelzett tárgyú közleményt szívesen várjuk. **Többeknek.** Nem elfogultság tőlünk, hogy vallásos közleményeket csak okkal-móddal vagyunk hajlandók közölni. A szerkesztői irattárban talált versek, melyeket átvehettem, többé-kevésbé alig ütnek meg a kellő mértéket. Ezeknek esetleges közlése a szerkesztés későbbi vezetőjének belátásától függ. A legutóbb ideérkezett műnek, mely gyakorlott kézre s ihletett tehetségre vall, mielőbb készsággel sorát kerítjük. Altalan véve az a nézetünk, hogy a versnek, mely ebben a lapban megjelenik, a közönséges rímpengetésnél magasabb nivón kell állania, épen azért nem is tudjuk biztatni munkatársainkat versek beküldésére, ha azok kiválóan sikerülteknek nem mondhatók.

Cs. és kir. szab. Amerikai Cottage-szivólégrendszer

Harmoniumokat

valamint európai rendszer szerint legolcsóbban szállít

PAJKR REZSŐ ÉS TSA
Budapest, X. Delej-utca 25. szám.

(Tisztviselőtelep.)

Árjegyzék ingyen és bérmentve.**Részletfizetésre 8 K-tól feljebb.****Tanerőknek s lelkészeknek külön :: százalékgedmény.****Pedálos harmóniumok** mindkét rendszer szerint és minden nagyságban pontos orgonaméretekkel templomok, szemináriumok részére s mint gyakorló orgonák.**Bérmentes szállítás az utolsó vasutállomásig.**

Kérjen árjegyzéket pianók és pianinókról.

Pályázat helyettes tanári állásra.

A debreceni ref. főgimnáziumban az 1912—13 iskolai évre az illető rendes tanár szabadságolása miatti egy helyettes tanári állásra pályázat hirdettetik, mely latin és görög nyelvre képesített, vagy e tárgyakból legalább szakvizsgálatot tett református vallású tanárral tölthetik be. Évi fizetés okleveles tanár részére 2000 korona, nem okleveles tanár részére 1600

korona. A pályázati kérvényt a tiszántúli ref. egyházkerület elnökségéhez kell címezni és fel kell szerelni a következő okmányokkal: keresztlevelel, érettségi bizonyítvány, tanári oklevél, esetleg szakvizsgálatai értesítő, az előbbi alkalmazásról szóló bizonyítvány, a katonai kötelezettség irányában fennálló viszony igazolása és közhatósági orvosi bizonyítvány a pályázónak a tanári pályára alkalmas voltáról. A kérvényt f. évi szeptember 7-ig a főgimnázium igazgatóságához kell beküldeni. Az állás azonnal elfoglalandó.

Debrecen, 1912 augusztus 17.

Dr. Baltazár Dezső.

püspök.

Pályázat.

A nagyszántói (Biharm.) ref. egyház kántortanítói állására pályázatot hirdetek.

Javadalom készpénzben: Egyháztól különböző váltságok címe alatt 397 kor. 72 fill. Fizeteskiegészítés és tandíjkártalanítás címén az államtól 701 kor. Ismétlősök tanításáért a községtől 40 kor.

Természeiben: 3 kat. hold és 656 □ öl föld, melynek jelenleg, öt év múlva lejáráó évi hasznobére 412 kor. Nyolc darab legelőilleték, jelenlegi értéke 40 kor.

Lakás és kert, utóbbi jelenleg 100 koronáért hasznobérbe adva. Stóla mintegy 20 kor. Összes pénzérték: 1710 kor. 72 fill.

Kötelesség: I—VI. vegyes osztály és az ismétlősök tanítása, kántori teendők elvégzése s lelkész akadályoztatása esetén és kanonikus órákon az istentisztelet végezése.

Állás azonnal elfoglalandó. Személyes megjelenés előnyös, de útiköltséget az egyház nem ad. Pályázati kérvények f. évi aug. 31-ig alulírottához küldendők.

Nagyszántó, 1912 aug. 19.

Deák József,

ref. lelkész, iskolaszéki elnök.

Pályázat.

A füzesgyarmati református egyház pályázatot hirdet egyik tanítói állásra. Javadalma: 1000 (egyezer) korona, 900 koronás államsegélyvel. Természetbeni lakás, ennek ellenében 200 korona lakbér. Kötelessége az esetről-esetre kijelölt, osztott vagy osztatlan iskoláknak a

tiszántúli református egyházkerület tanterve szerinti vezetése. Kérvények szeptember 7-ig adandók be. A választás fokozatos előléptetésre jogosít.

Kovács Károly,
ref., lelkész.

Pályázati hirdetés.

a beregi református egyházmegye nagybégányi rendes református lelkészi állására.

Jövedelem :

Lakáson és belsőségen kívül : egyházi adócsökkentés után megállapított normál költségvetés szerint 2450 korona 92 fillér.

A megválasztandó lelkész tartozik :

a) Az okmányokkal, avagy más hiteles adatokkal igazolt befektetések értékét az egyházmegyének idevonatkozó szabályrendeletében meghatározott mód szerint az előd utódainak visszatéríteni.

b) Állását a lelkészválasztásnak esperes által történt megerősítése után azonnal elfoglalni.

A szabályszerűen felszerelt pályázati kérvények a folyó évi szeptember 15- (tizenöt)-éig Sütő Kálmán beregi espereshez küldendők be. Munkács, postahely, Bereg megye.

Debreczen, 1912 augusztus 21.

Dr. Baltazár Dezső,
püspök.

Pályázat.

A nagyváradi református tanítónőképző intézetben megüresedett igazgató-tanári állásra az igazgató-tanács pályázatot hirdet. E tanszékhez a pedagógiai tárgyak tanításának ellátása tartozik. Köteles heti óraszám : 14. Javadalom : az igazgatói tiszteletdíjnak, 400 koronának beszámításával a fentartótestület által biztosított 1600, azaz : egyezerhatszáz korona alapfizetés ; 1200, azaz : egyezerkettőszáz korona lakáspénz s ezenfelül öt ízben ismétlődő 200, azaz : kettőszáz korona korpótlék, amelynek végösszege ezer koronánál magasabb nem lehet ; (a más tanintézetnél eltöltött szolgálati évek a korpótlék megállapításánál beszámíthatnak) ; végül a nagyméltóságú m. kir. vallás és közokt. miniszter úr által kiutalando fizeteskiegészítési államsegély.

Pályázhatnak középiskolai, vagy tanítóképzőintézeti tanári oklevéllel bíró és az adminisztrációban s jártas református vallású tanárok. A folyamodók

vallásukat s ha családostok, a házasságkötést is, eddigi szolgálatukat, hadkötelezettségi viszonyukat és képzettségüket igazoló okmányokkal felszerelt kérvényeket Sulyok István esperes, igazgatótanácselnök Nagyvárad címen az 1912. évi szeptember hó 10-ig terjesszék be. — A választás jóváhagyása után az állás azonnal elfoglalandó.

Nagyvárad, 1912. évi augusztus hó 8.

2—2

Az igazgató-tanács.

5267—1912. sz.

Pályázat

cs. és kir. református tábori lelkészi állásra.

Az egyházi II. t.-c. 60. §-a és a cs. és kir. közös hadügyminiszter úrnak 1912 augusztus 5-én 6809—I. szám alatt kelt megkeresése alapján ezennel pályázatot hirdetek egy, a cs. és kir. hadsereg tényleges állományához tartozó, elhalálozás folytán megüresedett református tábori lelkészi (Feldkurat) állásra.

A pályázóktól megkövetelt feltételek :

1. a theologiai tanulmányoknak jó eredménnyel való elvégzésének bizonyítása (lelkészi oklevél) ;
2. be nem töltött 40. életév (keresztlevél) ;
3. kifogástalan előélet ;
4. magyar állampolgárság ;
5. egészséges szervezet (katonaorvosi bizonyítvány) ;
6. az egyházi II. t.-c. 60. §-a alapján legalább 3 évi rendes lelkészi szolgálat kimutatása (szolgálati bizonyítvány) ;
7. a magyar és német nyelvnek (és lehetőleg egy szláv nyelvnek) ismerete ;
8. képesség a lelkészi szolgálat önálló gyakorlására ;
9. nyilatkozat a szolgálati eskü letételére vonatkozó készségről ;
10. folyamodó katonai okmányainak csatolása.

Ezzel az állással a IX. rangosztálybeli katonai havidíjasok részére megállapított illetmények vannak összekötve.

A cs. és kir. közös hadügyminiszter úrhoz címzett, magyar nyelven írt, kellően felszerelt, magyar egy koronás okmánybélyeggel ellátott pályázati kérvények kísérelő irat nélkül 1912 október 1-ig az egyetemes konvent elnökségénél (Budapest, VII., Abonyi-utca 21. sz.) adandók be.

Budapest, 1912 augusztus 8.

Antal Gábor,

püspök, konventi lelkészi elnök.

3—2